

Educaţia adulţilor în cadrul învăţământului superior: unele practici internaţionale şi oportunităţi pentru Republica Moldova

Liliana **POȘTAN**
dr., Universitatea de Stat din Moldova

Rezumat: *Articolul prezintă raţionamente privind oportunitatea dezvoltării resurselor de educaţie a adulţilor în instituţiile de învăţământ superior. Având ca reper de analiză raportul Eurydice asupra educaţiei formale pentru adulţi în Europa, sunt descrise practici internaţionale de organizare a educaţiei adulţilor în universităţi. De asemenea, se analizează date statistice şi informaţii cu privire la accesibilitatea şi organizarea educaţiei adulţilor în învăţământul superior din Republica Moldova. Analiza vizează şi unele aspecte metodice cu privire la particularităţile andragogice ale didacticii universitare, la etapa actuală.*

Cuvinte-cheie: *educaţia adulţilor, andragogie, educaţie formală, învăţământ superior, cursant adult, student matur, acreditare a învăţării anterioare.*

Abstract: *The paper presents the rationale for the development of adult education resources in higher education institutions. Based on the Eurydice Report on Adult Education in Europe as an analysis benchmark, there are presented international practices in implementing adult education in universities. The paper analyzes statistical data and information on access to and organization of adult education in the universities of the Republic of Moldova. The analysis process also covers some methodical aspects related to the andragogical peculiarities of university didactics at the present stage.*

Keywords: *adult education, andragogy, formal education, higher education, adult learner, mature student, accreditation of previous learning.*

Învăţământul pentru adulţi este recunoscut drept o componentă importantă a învăţării permanente. Această recunoaştere "totală", sub aspect social, economic, politic, educaţional, antropologic etc., a fost determinată nu doar de cantitatea şi calitatea impunătoare a raţionamentelor sau a polemicilor ştiinţifice sau de praxisul andragogic activ din ultima perioadă, ci, mai mult, de evoluţia propriu-zisă a omului şi umanităţii, a economiei şi societăţii, a unor realităţi transcendente, precum timpul, spaţiul, viteza, consistenţa. Altfel spus, pentru a exista, a reuşi şi a trăi calitativ, omul modern este pus într-o situaţie activă în raport cu învăţarea. De altfel, J.R. Kidd, în lucrarea sa *Cum învaţă adulţii,* scria: „Fiinţele umane par să urmărească învăţarea... Obiectivul este să se asigure climatul, atmosfera, libertatea şi autodisciplina în care învăţarea este înlesnită. O fiinţă umană necesită un „câmp deschis" pentru genul de luptă care este învăţarea" [4].

În altă ordine de idei, învăţământul superior a resimţit puternic modificările generate de prezenţa amplă a noilor tehnologii de informare, de scăderea numărului de studenţi în sens tradiţional (de exemplu, tineri) şi de creşterea numărului de studenţi nontradiţionali (de exemplu, studenţi maturi), de anularea censului de vârstă pentru admiterea în universităţi, de accentuarea dificultăţilor financiare, de solicitările numeroase şi diferite de servicii din partea comunităţii, a economiei, a pieţei muncii etc.

Alt factor important şi generator de schimbări este mobilitatea sub diversele ei aspecte: populaţie, mentalitate, strategii de viaţă, strategii ocupaţionale, trasee educaţionale, competenţe, posibilităţi, exigente etc.

Astfel, pe de o parte, educaţia adulţilor (dar şi andragogia, ca paradigmă didactică a educaţiei adulţilor) şi, pe de altă parte, învăţământul universitar capătă conexiuni determinate de lărgirea eterogenităţii subiecţilor sub aspectul vârstei,

al traseelor educaţionale, experienţei profesionale şi de viaţă, nevoilor şi motivaţiei învăţării, competenţelor.

"Întâlnirea" dintre instituţiile de învăţământ superior şi educaţia adulţilor, produsă nu doar pe platforma educaţiei nonformale, dar şi pe cea a educaţiei formale, fapt care constituie astăzi o provocare sfidătoare de modele consfinţite şi abordări tradiţionale şi o oportunitate de mărire a numărului de candidaţi la studiile superioare, în condiţiile "pierderii" din diferite motive a studenţilor tradiţionali, s-a conturat în anii '70 ai secolului trecut. În acest context, Adrian Neculau relatează că în Franţa, după mişcările din 1968, care au deschis universitatea spre categorii tot mai largi de tineri, legile Faure şi Savary au identificat o nouă misiune (socială) a şcolii superioare: orientarea spre un nou public, adaptarea sistemului de formare la nevoile unei categorii până atunci neluate în seamă – adulţii. În condiţiile economiei de piaţă, noua misiune a universităţii a devenit aceea de a-şi asuma edificarea continuă a individului, de-a lungul întregii vieţi. Universitatea se transformă într-un "serviciu public", ea trebuie să se comporte ca un organism privat care se conduce după o logică comercială. Este vorba despre demersul pedagogic numit *pedagogie negociată, contractuală*, în acord cu noile cerinţe, cu nevoile noului public [5, p. 58]. Pe parcursul ultimilor 50 de ani, universităţile dezvoltă diferite strategii de încadrare a adulţilor în învăţământul superior, iar alegerea lor este determinată de criteriul autonomiei şi cel al diversităţii.

Educaţia permanentă a constituit o parte integrantă în agenda Procesului Bologna, importanţa ei fiind subliniată în toate comunicatele care au urmat Declaraţiei de la Bologna. Comunicatul Leuven/Louvain-la-Neuve (2009) subliniază valoarea implementării practicilor educaţiei permanente la nivelul învăţământului superior.

Practicile educaţiei adulţilor din învăţământul superior diferă de la o ţară la alta. Raportul *Eurydice* asupra educaţiei formale pentru adulţi în Europa (2011) relevă politicile şi uzanţele aplicate în vederea creşterii numărului de adulţi încadraţi în învăţământul formal, în special cel superior, şi a dezvoltării oportunităţilor pentru obţinerea de către adulţi a calificărilor cu cel puţin un nivel mai ridicat decât cele anterioare [1]. Structura raportului le oferă atât specialiştilor în domeniu, cât şi universităţilor un reper pentru evaluarea situaţiei din ţară în chestiunea cercetată: „Ce politici, strategii şi măsuri pentru încurajarea participării adulţilor la învăţământul superior există, care este procedura de recunoaştere şi validare a educaţiei nonformale şi informale, ce programe pregătitoare pentru candidaţii nontradiţionali la studiile superioare există, ce modalităţi alternative de studiu în învăţământul superior există?". În acelaşi raport, este specificat că, la scară europeană, nu există o definiţie general acceptată a unui "student matur" din învăţământul superior, care să identifice această categorie în ceea ce priveşte vârsta. Percepţia comună este aceea că studentul matur este mai în vârstă decât studentul tipic din învăţământul superior, el revenind, după o anumită perioadă, la educaţia formală în afara sistemului. La nivel statal, categoria cursanţilor maturi este definită mai exact, în special în ţările care au introdus politici sau strategii specifice pentru a atrage aceşti subiecţi în învăţământul superior sau în ţările care includ această categorie în statisticile lor naţionale.

Potrivit datelor Biroului Naţional de Statistică al Republicii Moldova, în anul de studii 2015/2016, în cele 31 de instituţii de învăţământ superior din ţară, au studiat **81669** de studenţi, dintre care 32205 înscrişi la cursuri cu frecvenţă redusă:

Tabelul 1. *Repartizarea studenţilor pe vârste în anul de studii 2015/2016 comparativ cu anii 2012/2013 şi 2008/2009*

	2008/2009	**2012/2013**	**2015/2016**
Total	**114865**	**102458**	**81669**
Până la 17 ani	923	295	37
18 ani	5951	2846	1074
19 ani	15971	13262	8876
20 ani	19523	16769	12560
21 ani	19285	16703	13978
22 ani	15318	14898	11769
23 ani	9240	11779	9702
24 ani	5438	7672	6060
25 ani	3839	4108	3727
26 ani	3062	2585	2338
27 ani	2550	2059	1732
29 ani	2215	1608	1083
30-34 ani	4538	2840	3214
35-39 ani	2863	1986	2155
40 ani şi peste	2014	1646	2072

Nivelul de participare la procesul de educaţie este determinat preponderent de situaţia demografică din ţară. Rata de cuprindere în învăţământ a fost diferită în funcţie de categoria de vârstă. Cea mai mică (28,8%) a fost caracteristică pentru grupul de vârstă 19-23 ani, înregistrând în anul de studii 2012/2013 valoarea maximă pe parcursul ultimilor 5 ani. Acest fapt se explică prin atenţia scăzută acordată învăţământului mediu de specialitate şi celui secundar profesional. Actualmente, situaţia se schimbă, graţie nevoii proeminente de: muncitori calificaţi în economia naţională, trasee educaţionale mai variate pentru diferite categorii de populaţie, implicării angajatorilor şi, bineînţeles, agendei politice a Ministerului Educaţiei. Datele statistice indică următoarea structură demografică a persoanelor de vârstă adultă cuprinse în învăţământul formal: 21% din populaţia de 16-19 ani au optat pentru învăţământul mediu de specialitate şi 16,3% – pentru cel secundar profesional. Totodată, grupul de vârstă 19-23 ani a manifestat interes mai mare pentru învăţământul superior (82,1%). La începutul anului de studii 2012/2013, studenţii numărau 102,5 mii de persoane, cu 12,4 mii mai puţin decât în 2008/2009, iar în anul de studii 2015/2016 numărul de studenţi înscrişi la universităţi a scăzut cu 20789 faţă de 2012/2013.

În anul de studii 2013/2014 numărul studenţilor maturi de 35-39 şi peste 40 de ani din instituţiile de învăţământ superior a fost de 3632, adică 3,7% din numărul total de studenţi, iar în 2015/2016 la universităţi îşi făceau studiile 4227 de studenţi cu vârsta de peste 35 de ani (5,1% din numărul total).

Admiterea studenţilor la studii superioare de licenţă şi masterat se realizează în conformitate cu regulamentele respective [7], care, în opinia noastră, ar avea nevoie de optimizare din perspectiva ofertei de oportunităţi pentru studenţii adulţi. În *Regulamentul de organizare şi desfăşurare a admiterii la studii superioare de licenţă (ciclul I) în instituţiile de învăţământ superior din Republica Moldova* este stipulat că la concursul de admitere în învăţământul de zi, precum şi în învăţământul cu frecvenţă redusă nu se stabileşte limita de vârstă. *Regulamentul cu privire la organizarea studiilor superioare de masterat, ciclul II,* aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 1455 din 24 decembrie 2007, nu conţine prevederi orientate spre încurajarea participării adulţilor la învăţământul superior. El determină o abordare liniară a admiterii spre studiile superioare – deţinerea diplomelor de licenţă sau echivalente, eliberate până în anul absolvirii primei promoţii de studenţi înscrişi în ciclul I, în conformitate cu prevederile art. 27 al Legii învăţământului nr. 547-XIII din 21 iulie 1995.

Practica unor state cu politici educaţionale mai înţelepte din perspectivă demografică şi mai perspicace decât cele din ţara noastră, dar şi cu o experienţă mai avansată în domeniul educaţiei adulţilor include măsuri specifice de facilitare a accesului adulţilor spre educaţia recurentă sau compensatorie. De exemplu, s-au întreprins măsuri specifice de luptă contra reprezentării slabe a cursanţilor maturi şomeri în cadrul învăţământului superior (Irlanda, Scoţia); s-a dezvoltat o politică de acces alternativ la învăţământul superior, direcţionată spre trei grupuri de vârstă diferite de cursanţi maturi: studenţi de peste 25, 40 şi 45 de ani (Spania); s-au stabilit obiective măsurabile privind creşterea participării cursanţilor maturi la învăţământul superior de zi şi cu frecvenţă redusă (Estonia, Irlanda); se promovează agenda educaţiei permanente prin intermediul dezvoltării unor căi de acces mai largi la învăţământul superior, o extindere semnificativă a cursurilor cu frecvenţă redusă/flexibile (de exemplu: de la 7% în anul 2006 la 17% în anul 2013, în Irlanda), susţinută de măsuri financiare adecvate, pentru a face faţă necesităţilor rezultate din sprijinirea studenţilor în educaţia permanentă. Vom menţiona că măsurile întreprinse sunt bine adaptate la necesităţile cursanţilor maturi.

Alte ţări dezvoltă politici de deschidere a căilor alternative spre învăţământul superior destinate candidaţilor nontradiţionali ce nu posedă o calificare principală standard. Opţiunile alternative cuprind, în general, admiterea pe baza validării studiilor anterioare sau pe baza programelor specifice privind studiile superioare.

Potrivit raportului citat mai sus, în Europa nu există încă o practică comună de recunoaştere a învăţării nonformale şi informale ca fiind echivalentul unei diplome de studii superioare complete. Totodată, se menţionează în raport, învăţământul superior este adesea privit drept cel mai problematic nivel în ceea ce priveşte implementarea procedurilor de recunoaştere a educaţiei nonformale şi informale anterioare. Deoarece acest proces necesită confirmarea că cursurile nonformale, experienţa profesională şi de viaţă pot fi echivalente rezultatelor învăţării din anii de educaţie formală şi, prin urmare, pot califica un candidat pentru a intra în învăţământul superior, pentru a se perfecţiona sau pentru a primi o diplomă de studii superioare complete, nu este surprinzător faptul că opiniile cu referire la această chestiune sunt adesea destul de împărţite. Cu toate acestea, obiectivele convenite în cadrul Procesului Bologna exercită o presiune sporită asupra învăţământului superior, pentru ca acesta să-şi adapteze cultura şi practicile [1, p. 48].

Existenţa, la nivel de ţară, a cadrului legislativ al validării educaţiei nonformale şi informale, în general, este o precondiţie a lărgirii accesului la învăţământul superior, bazat pe recunoaşterea şi validarea educaţiei anterioare. În documentul la care facem trimitere pe tot parcursul articolului este constatat că pretutindeni în Europa cadrul legislativ subliniază recunoaşterea şi validarea învăţării nonformale şi informale în domeniul învăţământului superior în diverse moduri. Legislaţia

poate fi îndrumătoare, solicitându-le instituţiilor în mod expres să adopte procesul (Suedia, comunitatea flamandă din Belgia); poate fi permisivă, permiţându-le instituţiilor să realizeze pregătire, dacă doresc, sau să nu facă nici un fel de referire la aceasta (Estonia, Slovenia, Republica Cehă, Germania, Spania, Italia, Lituania, Ungaria, Olanda, Austria, Portugalia, Islanda, Norvegia). De asemenea, există ţări în care recunoaşterea învăţării anterioare nonformale şi informale nu este reglementată legal, la nivel naţional, dar este adesea recunoscută de instituţiile de învăţământ superior, autonome în activitatea lor, responsabile de calitatea calificărilor şi pentru condiţiile pe baza cărora sunt oferite (Anglia, Ţara Galilor, Irlanda de Nord, Polonia) [1, p. 50].

Concepţia *Sistemului naţional de validare a învăţării nonformale şi informale*, propusă spre aprobare Guvernului R. Moldova, are în vedere, în primul rând, dezvoltarea cadrului legal şi a programelor privind integrarea străinilor şi a cetăţenilor R. Moldova (reîntorşi, repatriaţi voluntar). Pe parcurs, cadrul concepţiei s-a lărgit şi pentru piaţa locală de muncă, doar pentru validarea competenţelor muncitoreşti (meserii muncitoreşti). Scopul concepţiei constă în conturarea unui sistem naţional de validare a rezultatelor învăţării dobândite pe tot parcursul vieţii, prin educaţie şi formare profesională şi experienţă de muncă în contexte noi formale şi informale.

În concepţie se stipulează că validarea rezultatelor învăţării nonformale şi informale poate avea trei scopuri: a) pentru obţinerea unui titlu educaţional sau a unei calificări profesionale, prin scurtarea duratei studiilor; b) pentru angajare (recrutare) sau pentru relocarea angajaţilor pe poziţii care presupun alte responsabilităţi (sau responsabilităţi mai mari); c) pentru asigurarea calităţii şi promovarea în carieră prin evaluarea angajaţilor în vederea stabilirii faptului dacă aceştia realizează sarcinile în acord cu un set de standarde [8].

Spre deosebire de scopurile concepţiei, care vizează învăţământul secundar profesional, recunoaşterea învăţării anterioare în învăţământul superior poate avea două scopuri diferite: în primul rând, de a le permite studenţilor să fie admişi într-o instituţie de învăţământ superior, iar în al doilea rând, de a le permite studenţilor să demonstreze faptul că întrunesc, parţial sau în totalitate, cerinţele unui program de învăţământ superior [1, p. 50].

Alt set de politici vizează încurajarea modurilor alternative de furnizare a programelor de studii superioare, pentru reducerea dificultăţilor întâmpinate de cursanţii maturi care optează pentru studii tradiţionale la zi. În Irlanda, Franţa, Regatul Unit al Marii Britanii şi Islanda au fost dezvoltate programe specifice pentru a ajuta viitorii studenţi. Aceste programe sunt destinate mai ales studenţilor care au urmat o cale scurtă, secundară superioară profesională, sau celor care au renunţat la educaţia secundară superioară înainte de a o finaliza [1, p. 54].

Constatarea că politicile care urmăresc să sporească participarea cursanţilor maturi la programele de formare de învăţământ superior trebuie să ia în considerare modalităţi flexibile de organizare a studiilor [1, p. 55] este sustenabilă pentru situaţia din R. Moldova, caracterizată printr-o tendinţă de scădere a numărului de studenţi tradiţionali care optează pentru învăţământul superior şi prin achiziţionarea de către populaţia adultă a diferitelor competenţe sau unităţi de competenţe axate pe experienţă, care necesită capacitare teoretică şi validare.

Practica instituţiilor de învăţământ superior din ultima perioadă, orientată spre punerea în valoare a principiului învăţării permanente, rezidă în crearea unor subdiviziuni de formare continuă. Astfel, în anul 2010, la Universitatea de Stat din Moldova a fost instituită Secţia Formare Continuă, a cărei activitate se desfăşoară conform legislaţiei în vigoare şi a unui Regulament, care poate fi completat şi/sau modificat prin decizia Senatului USM. Pe lângă această secţie activează Centrul de Formare Continuă (CFC), care conlucrează cu facultăţile universităţii, structurile responsabile de formare continuă de la Ministerul Educaţiei, alte instituţii abilitate, unităţi educaţionale, administrative, economice etc., unde îşi realizează activitatea specialişti pregătiţi în cadrul programelor de formare iniţială la USM. Obiectivele secţiei prevăd: implicarea facultăţilor/catedrelor în realizarea formării continue; elaborarea programelor de formare continuă, bazate pe principii de competitivitate, propunând o ofertă diversificată în baza programelor de formare iniţială la USM; elaborarea şi valorificarea unor modalităţi eficiente de stabilire a parteneriatului cu angajatorii din diverse sectoare în vederea formării continue a personalului; asigurarea continuităţii şi interconexiunii dintre formarea iniţială şi cea continuă a cadrelor pentru economia naţională; facilitarea accesului personalului didactic la programe de formare continuă de calitate; organizarea formării continue orientate spre necesităţile actuale şi de perspectivă ale personalului didactic din învăţământul preuniversitar şi superior; instituirea sistemului de informare şi orientare în formare continuă a cadrelor didactice. Formarea continuă se realizează prin: cursuri şi stagii de iniţiere pentru dobândirea unor cunoştinţe, abilităţi necesare practicării unei profesii; cursuri de calificare; cursuri de recalificare; cursuri şi stagii de perfecţionare sau specializare; cursuri de obţinere a unei calificări suplimentare. Formele de organizare a cursurilor de formare continuă sunt: cu frecvenţă la zi; cu frecvenţă facultativă (redusă); la distanţă; autodidact [11].

În cadrul Universităţii Tehnice din Moldova este creat Centrul Universitar de Formare, în componenţa căruia intră: Departamentul Formare Continuă Cadre

Didactice; Centrul Specializat de Formare Continuă a Specialiştilor în Construcţii; Centrul Specializat de Formare Continuă a Specialiştilor din domeniul Transportului Auto (CFCTA); Centrul de Formare a Personalului *Polietilenă* (CeformPers *POLIETILENĂ*); Şcoala de Design; Centrul Universitar de Informare şi Orientare Profesională (CENIOP) [13].

Pentru a întruni rigorile de conformitate, prevăzute de Procesul Bologna, în cadrul Academiei de Studii Economice din Moldova este deschis Centrul de Dezvoltare Economică şi Afaceri Publice (CDEAP). Studiile de recalificare profesională se desfăşoară conform *Programei de învăţământ continuu*, aprobată de Ministerul Educaţiei, şi sunt destinate tuturor deţinătorilor diplomelor de licenţă din toate sferele de activitate, conducătorilor de întreprinderi, proprietarilor întreprinderilor mici şi mijlocii şi celor care deja au finalizat prima facultate la unele din specialităţile cu profil economic. Absolvenţilor li se eliberează diplome de recalificare profesională [6].

Centrul de Formare Profesională Continuă din cadrul Universităţii de Stat *Alecu Russo* din Bălţi, deschis în anul 2007, reprezintă o subdiviziune specializată de formare profesională continuă a universităţii, fiind integrat în structura sistemului de formare profesională continuă din R.Moldova. Centrul de Formare Profesională Continuă organizează şi realizează la nivel regional de nord şi la nivel republican activităţi de perfecţionare a cadrelor didactice preuniversitare, în baza planului de formare profesională aprobat anual de Ministerul Educaţiei.

Activităţile Centrului de Formare Profesională Continuă vizează: a) actualizarea şi dezvoltarea, prin programe de formare/perfecţionare periodică, a competenţelor în domeniul/domeniile de specialitate corespunzătoare funcţiilor didactice obţinute prin formarea iniţială; b) dezvoltarea competenţelor pentru evoluţia în cariera didactică, prin sistemul de pregătire şi obţinere a gradelor didactice; c) dobândirea sau dezvoltarea competenţelor de conducere, îndrumare, control, evaluare în structurile şi instituţiile din sistemul de educaţie; d) dobândirea de noi competenţe, prin programe de reconversie/readaptare a calificării pentru noi specialităţi sau/şi noi funcţii didactice, altele decât cele obţinute prin formarea iniţială; e) dobândirea unor competenţe complementare sau de extensie, care lărgesc gama activităţilor şi a funcţiilor ce pot fi prestate de personalul didactic: predarea în sistemul *e-learning*, consilierea educaţională şi orientarea în carieră, educaţia adulţilor ş.a.; f) dezvoltarea şi extinderea competenţelor transversale privind rolurile sociale şi dezvoltarea personală şi profesională, interacţiunea şi comunicarea cu mediul social şi cu cel pedagogic, asumarea de responsabilităţi privind organizarea, conducerea şi îmbunătăţirea performanţei strategice a grupurilor profesionale, autocontrolul şi analiza reflexivă a propriei activităţi etc. [10].

În cadrul Universităţii de Stat de Medicină şi Farmacie *Nicolae Testemiţanu* din Republica Moldova este deschisă Facultatea de Educaţie Continuă în Medicină şi Farmacie a Medicilor, care are ca misiune crearea şi dezvoltarea unui mediu de formare continuă pentru medicii şi farmaciştii din ţară, precum şi: promovarea unei perfecţionări de performanţă, ţinând seama de exigenţele societăţii moderne informaţionale; crearea şi organizarea unor structuri optime pentru desfăşurarea procesului de educaţie continuă; optimizarea formelor de instruire postuniversitară a medicilor-specialişti şi a farmaciştilor: EMC la distanţă, la locul de activitate, cu frecvenţă redusă, prin module, cursuri intensive şi alte modalităţi; reactualizarea continuă a programelor de instruire postuniversitară în conformitate cu cerinţele actuale din sistemul de sănătate publică; utilizarea experienţei internaţionale în educaţia cadrelor medicale şi a farmaciştilor. Facultatea asigură educaţia continuă a medicilor şi farmaciştilor prin forme de instruire postuniversitară, care îmbină instruirea teoretică şi practică a medicilor de diverse specialităţi şi specializări, perfecţionarea cunoştinţelor acumulate în anii de studii (universitare şi postuniversitare) şi ajustarea lor la nivelul ştiinţei medicale contemporane [12].

În universităţile din R. Moldova educaţia adulţilor apare şi ca disciplină de studiu (de exemplu, la USM, Facultatea de Psihologie şi Ştiinţe ale Educaţiei, există disciplina *Educaţia complementară şi a adulţilor*, iar la UPSB *Alecu Russo* se ţine cursul de *Andragogie*).

De asemenea, vom menţiona şi particularităţile andragogice ale didacticii universitare la etapa actuală. Cercetările asupra învăţării la vârstele adulte din perspectiva teoriei andragogice fac recomandări psihoandragogice axate pe specificul învăţării la vârstele adulte şi conceptul andragogic de învăţare [3].

Tabelul 2. *Recomandări psihoandragogice*

		Recomandări psihoandragogice
Învăţarea la vârstele adulte	• Adulţii se percep ca activi, pentru că îşi folosesc experienţa de învăţare; învaţă pentru a avea succes ca profesionişti, ca părinţi. • Disponibilitatea adultului de a învăţa este legată de experienţă, de nevoia de a dezvolta anumite roluri şi de adaptarea la schimbările din viaţă.	Diagnosticarea nevoilor de învăţare ale adulţilor sau a aşteptărilor lor, a

	• Învaţă în funcţie de rezultatele pe care doresc să le obţină; sunt centraţi pe dezvoltare personală şi succes în profesie. • Au aşteptări bine formulate, ce se bazează pe experienţele trecute. • Sunt orientaţi spre aplicativitate imediată. • Au idei diferite despre ce e important pentru a învăţa. • Dispun de deprinderi de lucru cu materialele şi de autoorganizare; conştientizează interesele şi nevoile celorlalţi; manifestă deschidere, flexibilitate, adaptabilitate. • Dispun de o largă experienţă. • Au motivaţie internă. • Resping informaţiile noi care contravin sistemelor lor de idei. • Asimilează informaţia în ritm normal sau lent. • Sunt îngrijoraţi de trecerea timpului. • Grupurile de adulţi sunt eterogene. • Pentru învăţarea la vârstele adulte contează mult factorul *continuitate*. • Adulţii abordează învăţarea, fiind conştienţi de situaţia şi rolul lor deosebit. • Pentru adulţi, învăţarea nu este o acumulare, ci o reorganizare sau o restructurare a ceea ce ştiu. • Instrucţia şcolară premergătoare, profesia şi alte aspecte specifice rolurilor sociale au o importanţă cu mult mai mare pentru randamentul psihic, în special pentru succesul la învăţătură al adultului, decât condiţionarea biologică şi particularităţile de vârstă. • Adulţii sunt foarte responsabili şi au un grad înalt de conştiinciozitate.	experienţei de viaţă a adultului; proiectarea posibilităţii de aplicare imediată a cunoştinţelor şi aptitudinilor acumulate pentru exercitarea rolurilor adultului
Conceptul andragogic de învăţare	• Prioritatea învăţământului autodidact; activitate în comun; explorarea experienţei formabilului; individualizarea formării; formare sistemică; formare contextualizată; actualizarea rezultatelor formării; formare electivă; dezvoltarea nevoilor de formare; formare conştientă.	Stimularea activităţii formabilului
Caracterul cunoştinţelor andragogice	• Fundamentale; aplicative; complementare; compensatorii; reparatorii; de dezvoltare; recurente; de menţinere.	

În concluzie: Educaţia adulţilor în universităţi şi particularităţile andragogice ale învăţământului superior derivă din următoarele raţionamente: *de natură organizatorică a sistemului de învăţământ* (realizarea principiului de formare permanentă, structurarea pe niveluri şi cicluri); *de natură socială* (diversificarea publicului, activismul social, schimbarea, nevoia de alfabetizare funcţională, diversificarea traseelor educaţionale etc.); *de natură demografică* (îmbătrânirea populaţiei, creşterea speranţei de viaţă a populaţiei); *de natură economică* (uzura sporită a competenţelor, ritmul sporit de perimare a cunoştinţelor, reducerea distanţei dintre inovare şi aplicare tehnologică, disfuncţionalităţile pieţei muncii, creşterea concurenţei ocupaţionale, intelectualizarea tehnologică a proceselor de muncă etc.); *de natură psihosocială* (sporirea sentimentului de autonomie, independenţă, reducerea hotarelor certe dintre statute şi roluri sociale); *de natură metodică* (centrarea pe cel ce învaţă, formarea interactivă, învăţarea la distanţă, învăţarea autodirijată).

REFERINŢE BIBLIOGRAFICE:

1. Educaţia formală pentru adulţi: Politici şi uzanţe în Europa. Brussels: Eurydice, 2011. 88 p.
2. Educaţia în Republica Moldova 2012/2013: Publicaţie statistică. Chişinău: Imprint Plus. 132 p.
3. Guţu Vl., Poştan L. Didactica pentru adulţi din perspectivă motivaţională. Chişinău: CEP USM, 2007. 176 p.
4. Kidd J. R. Cum învaţă adulţii. Bucureşti: E.D.P., 1981. 347 p.
5. Neculau A. Educaţia adulţilor. Experienţe româneşti. Iaşi: Polirom, 2004. 219 p.
6. www.asem.md
7. www.edu.md
8. www.particip.gov.md
9. www.statistica.md
10. www.usarb.md
11. www.usm.md
12. www.usmf.md
13. www.utm.md